

Sanft und stille
afscheidsconcert

Gesualdo
Palestrina
Brahms
Schönberg

Sanft und stille - afscheidsconcert

Cappella Gabrieli

Dirigent
Maarten Michielsen

Zondag 19 maart 2023 15:00 uur
Citykerk Het Steiger/Sint Dominicus
Hang 18
Rotterdam

Welkom

Welkom bij het laatste concert van Cappella Gabrieli. Fijn dat u nog één keer naar ons komt luisteren. Het zal een concert worden met een lach en een traan. Natuurlijk is er verdriet omdat er een einde komt aan onze fijne club, waarmee we jarenlang elke week op zondagavond hebben gewerkt aan al die prachtige muziek. Maar we kunnen ook met veel plezier terugkijken op alles wat we in die jaren hebben beleefd en bereikt. Ik loop met u langs enkele hoogtepunten uit de geschiedenis van Cappella Gabrieli. En ik geef u ook graag een klein kijkje achter de schermen.

Los-vast

In 1986 werd de Stichting Koorprojecten Rotterdam opgericht. Per keer werd een projectkoor samengesteld van ervaren zangers waarmee in korte tijd een programma werd ingestudeerd. De samenstelling van het koor wisselde al naar gelang het repertoire. De koorprojecten leverden vier cd's op, met muziek van respectievelijk Palestrina, Purcell (Dido and Aeneas), Hendrik Andriessen en de familie Bach. Na vele prachtige projecten ontstond bij koorleden en dirigent echter de wens om meer tijd te besteden aan stijl en koorklank en om zich samen verder te ontwikkelen in de uitvoering van (vooral) het polyfone repertoire. Dit leidde tot de oprichting van Cappella Gabrieli, het vaste koor dat in 2000 haar eerste concert gaf. En vandaag dus het laatste, waarbij we worden gesteund door een grote groep vrienden uit het (soms verre) verleden!



Haarlem 2007. Foto Marion Smits

Boetetranen x 3

Wat we sinds 2000 allemaal hebben gezongen is te veel om hier te vermelden. De complete lijst vindt u op <https://cappellagabrieli.nl/concertagenda.html>. Zonder de andere componisten tekort te willen doen, wil ik er hier toch een aantal noemen.

Grote favoriet van koor en dirigent is natuurlijk Palestrina. Met enige regelmaat stond zijn muziek op het programma. Ook vandaag voeren wij weer één van zijn werken uit. Tallis treft u ook meermaals aan op de concertlijst. Zo hebben wij in 2018 zijn beroemde

40-stemmige motet Spem in alium gezongen in een bewerking van Mick Swithinbank, die er een 11-stemmige versie van maakte. Van Tallis zingen wij vandaag O nata lux de lumine. Enkele stukken pasten ons zo goed en werden zo enthousiast ontvangen dat ze meerdere keren op het programma stonden. Bijvoorbeeld de Boetetranen van Sint Petrus van Lassus, dat wij in 2004, 2005 en 2012 hebben uitgevoerd. Een ander hoogtepunt was de uitvoering van de Mariavespers van Claudio Monteverdi in samenwerking met de Schola Cantorum van de Sint-Jan te 's-Hertogenbosch, barokensemble In Stile Antico en vocale solisten.

Onze concerten gaven wij uiteraard voornamelijk in Rotterdam. Maar wij maakten ook wel uitstapjes naar onder andere Den Haag, Utrecht, Den Bosch en Ouderkerk aan den IJssel. Twee keer gingen wij zelfs 'on tour' in Duitsland. In 2005 traden wij op in de Segenskirche in Berlijn, op uitnodiging van Uwe Gronostay (hoe we daar belandden leest u verderop). En in 2010 zongen wij de Membra Jesu Nostri van Buxtehude in de St. Peter zu Syburgkerk in Dortmund.



Berlijn 2005. Foto Sander Mathôt

Oud en nieuw

Sinds 2000 hebben Maarten en Cappella Gabrieli zich vooral toegelegd op de 16e eeuwse polyfonie. Af en toe maakten wij een uitstapje terug in de tijd (met bijvoorbeeld Josquin) of naar voren (met onder andere Brahms en Distler). Maar in één geval hebben wij oud en nieuw tegelijkertijd kunnen laten klinken. Ik heb het dan over de Sacrae Cantiones van Gesualdo, waarvan de twee ontbrekende partijen op verzoek van Maarten zijn aangevuld door Henri Broeren, Theo Verbey en Joop Voorn. Dankzij hen konden deze stukken in 2007 voor het eerst in 400 jaar weer ten gehore worden gebracht. Vandaag staan twee Cantiones op het programma: Virgo Benedicta (Gesualdo + Verbey) en O sacrum convivium (Gesualdo + Broeren).

Zonder muziek

De meeste concerten waren a cappella (of, zoals sommigen dat noemen, 'zonder muziek';)). Maar af en

toe hadden wij het grote genoeg om samen te mogen werken met professionele instrumentalisten. Vorig jaar nog zongen wij een prachtige mis van Jean Richafort met Tim Dowling en Sam Nolan die de twee canonpartijen op trombone speelden, en midden in het koor Eric Koevoets op ons eigen orgeltje. Memorabel waren ook de concerten waarbij leden van Domestica Rotterdam ons begeleidden. Bijvoorbeeld bij de première van Schweigsamer Tod van Joop Voorn in 2011. Uit dit humanistisch requiem dat Joop Voorn speciaal voor Cappella Gabrieli op schitterende Duitse poëzie schreef, zingen wij vandaag het Aegyptisches Totengebete. Wij dragen het op aan Joop, die tot ons grote verdriet op 11 juli 2021 overleed. 'Dass seine Seele sich niederlasse auf den Bäumen, die er gepflanzt hat'.



Joop Voorn (met bloemen) 2011. Foto Willem Stoop

Vergroeid

Als je zo lang wekelijks met elkaar zingt, groei je natuurlijk wel een beetje naar elkaar toe. Dat heeft uiteraard voordelen; je leert als één geheel te ademen, je krijgt de kans om 'in elkaars klank te kruipen', en na zoveel jaren heb je aan een half woord van Maarten genoeg om te weten wat hij bedoelt. Maar je moet oppassen dat je niet in routine vervalt en het bijzondere van dit repertoire uit het oog verliest. Om ons bij de les te houden en om te voorkomen dat hij zelf 'te lang in zijn eigen jas zou wonen', heeft Maarten enkele malen een specialist uitgenodigd om met ons te werken. In 2004 mochten wij een hele week werken aan een Berlijns programma onder leiding van Uwe Gronostay, jarenlang dirigent van het RIAS-kamerkoor, het Philharmonische Chor (beide in Berlijn) en het Nederlands Kamerkoor. Recenter werden wij toevertrouwd aan Andrew Hallock van Cappella Pratensis, die ons coachte in de uitvoeringspraktijk van de muziek van Josquin. Beide keren was het een verfrissende en inspirerende ervaring.

'Componeert u even mee'

Maar het meeste hebben wij toch opgestoken van onze eigen dirigent. Uiteraard hebben wij altijd gestreefd naar een uitvoering die recht deed aan al die prachtige muziek en die u, ons publiek, zou kunnen bekoren (en wellicht verleiden om nog eens terug te

komen). Voor Maarten was het echter minstens zo belangrijk dat ook de repetities een 'aangenaam verpozen' vormden; er waren immers altijd meer repetities dan concerten. Te dien einde werkte hij niet alleen aan de noten, de klank, de zuiverheid, de uitspraak en wat er verder allemaal nog bij komt kijken om een stuk technisch correct te krijgen. Hij probeerde ons vooral ook muzikaal begrip bij te brengen en leerde ons met ieder stuk, iedere regel en elke noot het verhaal te vertellen. Hoe je zo iets voor elkaar krijgt? 'Componeert u even mee' en dan volgde een uitleg van het akkoord, hoe het is opgebouwd en wat ieders functie daarin is. 'Denk aan cola en zing dan Wasser' (omdat wij collectief de tweede lettergreep teveel nadruk gaven). 'Mag er iets meer beschuit met muisjes bij de eerste Jesum?' (We zongen het kennelijk te prozaïsch). 'Adagio mag nooit klinken als een antwoordapparaat met lekke batterijen (toen we bij een rustiger tempo ook wat slomer articuleerden). 'Denk hierbij aan het trippelende ezeltje, niet aan die zware palmtakken' (over het Hosanna in de mis). Het was dus niet alleen leerzaam, maar ook heel veel lol.



Ouderkerk aan den IJssel 2015. Foto's Hannelore Götz

Sanft

Wat Maarten ons ook heeft bijgebracht is 'zingen met je oren'. Het polyfone repertoire vraagt niet om een verzameling solisten, maar vergt juist dat de zangers luisterend zingen en reageren op wat er in de andere partijen gebeurt. En dat kan alleen als je mezza voce zingt in plaats van voluit. Dat leverde wel eens het verwijt op dat je bij ons niet 'echt mocht zingen' en dat ons geluid te bescheiden was. Maar onze ervaring is dat alleen op deze manier al die geweldige stukken tot hun recht komen.

Und stille?

En dan hierna stilte? Ja, even. We gaan er de komende tijd eerst eens van genieten dat we niet meer elke zondagavond de deur uit hoeven. Hoe leuk het ook was en hoe graag we elkaar ook zagen, zo'n vaste repetitieavond aan het eind van het weekend kan te veel op werk gaan lijken in plaats van een hobby. We verheugen ons dus stiekem wel een beetje op een tijdje niksen.

Maar we willen natuurlijk niet het kind met het badwater weggooien. Wij zijn nog lang niet uitgezongen, Maarten nog lang niet uitgezwaaid en er is nog zoveel mooie muziek! We gaan het alleen in een ander vat gieten. De Stichting Koorprojecten Rotterdam, waar Cappella Gabrieli onder viel, gaat zijn oude doelstelling weer nieuw leven inblazen. In kortlopende projecten zal Maarten Michielsen met ervaren koorzangers werken aan bijzonder repertoire. Dit zal zeker nog wel eens leiden tot een optreden. Als u daarvan op de hoogte wilt worden gebracht of als u interesse hebt om deel te nemen aan een project, stuur dan even een mailtje aan info@cappellagabrieli.nl. Zodra er meer bekend is over de koorprojecten zal dit ook worden vermeld op www.cappellagabrieli.nl. Het mailadres en de website van Cappella Gabrieli blijven voorlopig bestaan.



Dank dank dank

U ziet er als publiek niet zoveel van, maar de organisatie van een koor als Cappella Gabrieli vergt behoorlijk wat werk. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het regelen van de concertlocaties, het aanschrijven van fondsen voor de broodnodige subsidies en het op orde houden van de financiën. Al die jaren hebben we daarvoor kunnen rekenen op de inzet van enkele enthousiaste bestuursleden, die we dan ook zeer dankbaar zijn.

Wat u als publiek wel altijd kon zien waren de prachtige vertalingen in ons programmaboekje. Deze werden met zeer veel zorg en oog voor detail gemaakt door Hanneke Pot, Ben Terstegge en Anton Hendriks. Met enige regelmaat kreeg het koor het verzoek van collega-koren om zo'n vertaling te mogen gebruiken voor hun eigen concert, waaronder zelfs een keer van het Nederlands Kamerkoor, dat de vertaling van de

Boetetranen van Sint Petrus van Lassus gebruikte voor de boventiteling! Een diepe buiging dus voor Hanneke, Ben en Anton! En wat hebben wij geboft met de geweldige partituren die Peter Hilton en Kees de With voor ons maakten. Partituren vaak zonder maatstrepen, zodat het makkelijker werd de lijnen te zingen zoals ze bedoeld zijn en zoals Maarten ze ook dirigeert.

Verder willen wij Ria, Miep en Steven van de Steigerkerk bedanken voor al hun hulp en goede zorgen. Het bestuur van de Steigerkerk bedanken wij voor het beschikbaar stellen van de dagkerk voor onze repetities. Het is een fantastische plek met een heerlijke akoestiek en een prachtige tuin. We zullen het gaan missen!

U, ons publiek, willen wij hierbij ook bedanken. Het was altijd een genoegen om voor zoveel toegewijde, aandachtige luisteraars te mogen zingen. En dat u daarbij vaak kou en harde kerkbanken trotseerde werd enorm gewaardeerd!

Maarten en ik willen tot slot alle huidige en voormalige koorleden bedanken voor 37 heerlijke jaren. We hebben ervan genoten met jullie samen te musiceren. Het was een feest om te zien en te horen hoe jullie je de muziek eigen maakten, aan de hand van Maarten. En hoe iedereen zijn/haar best deed om er fijne repetities en mooie concerten van te maken. Het was een mooie tijd!

Marianne

Na afloop van dit concert brengen wij een toast uit op Cappella Gabrieli, met een glas mooie wijn of sprankelende spa. U bent van harte uitgenodigd dat glas met ons te heffen.

Programma

Anonymus (1393)

Gaudens in Domino

Giovanni Pierluigi da Palestrina (1525-1594)

Salve Regina

Thomas Tallis (1505-1585)

O nata lux de lumine

Arnold Schönberg (1874-1951)

Schein uns, du liebe Sonne

Carlo Gesualdo da Venosa (1560-1630)

Cantiones Sacrae

○ Sacrum convivium

(Sextus & bassus: Henri Broeren)

Virgo Benedicata

(Sextus & bassus: Theo Verbey)

Johannes Brahms (1833-1897)

Warum ist das Licht gegeben

Joop Voorn (1932-2021)

Ägyptisches Totengebet

Jacques Arcadelt (1507-1568)

Missa Ave regina caelorum

Sanctus

Agnus Dei

Anonymus

Gaudens in Domino

Gaudens in Domino
in hoc solemnio,
laetetur omnium
turba fidelium,

hymnis et organis
ad laudem praesulis
cuius miracula
colit ecclesia,

qui ab infantia
divina gratia
servivit Domino
devoto animo

et tu progredere,
o lector, incipe
in primo carmine
dic iube Domine.

Loflied op de Heilige Nicolaas

Laat - zich verheugend in de Heer -
bij deze plechtigheid
de menigte van alle gelovigen
zich verblijden,

met hymnes en instrumenten
tot lof van de bisschop,
wiens wonderen
de kerk in ere houdt,

hij, die van jongs af aan
door goddelijke genade
de Heer heeft gediend
met toegewijde geest

en jij, ga voort,
o lezer, begin
met het eerste lied
en zeg: wil, Heer, mij zegenen.

Giovanni Pierluigi da Palestrina

Salve Regina

Salve, Regina,
Mater misericordiæ,
vita, dulcedo, et spes nostra, salve.
Ad te clamamus exsules filii Evæ.
Ad te suspiramus, gementes et flentes
in hac lacrimarum valle.
Eia, ergo, advocata nostra,
illos tuos misericordes oculos ad nos converte,
et Iesum, benedictum fructum ventris tui,
nobis post hoc exsiliium ostende.
O clemens, O pia, O dulcis Virgo Maria.

Wees gegroet, koningin,
moeder van barmhartigheid;
ons leven, onze vreugde en onze hoop, gegroet.
Tot jou roepen wij, ballingen, kinderen van Eva.
Tot jou smeken wij, zuchtend en wenend
in dit tranendal.
Daarom dan, onze voorspreekster,
sla je barmhartige ogen naar ons op en toon ons Jezus,
de gezegende vrucht van je schoot,
na deze ballingschap.
O milde, o liefdevolle, o zoete maagd Maria.

Thomas Tallis

O nata lux de lumine

O nata lux de lumine,
Jesu redemptor sæculi,
dignare clemens supplicum
laudes precesque sumere.
Qui carne quondam contegi
dignatus es pro perditis.
Nos membra confer effici
tui beati corporis.

O licht, geboren uit licht,
Jezus, verlosser van de wereld,
wees zo welwillend van ons, smekelingen,
lofprijzingen en gebeden aan te nemen.
Jij die het destijds waard vond het vlees aan te nemen,
omwille van de verlorenen,
breng ons bijeen om ledematen te worden van jouw
gezegend lichaam.

Arnold Schönberg

Schein uns, du liebe Sonne

Schein uns, du liebe Sonne
gib uns ein hellen Schein.
Schein uns zwei Lieb zusammen,
die gern beinander sein!
Dort fern auf jenem Berge
leit sich ein kalter Schnee.
Der Schnee kann nicht zerschmelzen,
denn Gotts Will muß ergehn.
Gotts Will der ist ergangen,
zerschmolzen ist der Schnee,
Gott gesegn euch, Vater und Mutter,
ich seh euch nimmermehr.

Laat je licht stralen, lieve zon
geef ons een helder licht.
Breng twee geliefden samen,
die graag bij elkaar zijn!
Ver bovenop de berg
ligt koude sneeuw.
De sneeuw kan niet smelten,
tenzij Gods wil geschiedt.
Gods wil is geschied,
gesmolten is de sneeuw.
God zegene jullie, vader en moeder,
ik zie jullie nooit meer.

Carlo Gesualdo da Venosa

IX O sacrum convivium

O sacrum convivium!
in quo Christus sumitur:
recolitur memoria passionis eius:
mens impletur gratia:
et futurae gloriae
nobis pignus datur.

I Virgo benedicta

Virgo benedicta,
esto mihi adjutrix
quoniam nimis tribulor.
Intercede pro me
nunc et in hora mortis meae.

O heilig gastmaal
waarbij Christus wordt genuttigd,
de herinnering aan zijn lijden wordt vernieuwd,
de geest vervuld wordt van genade
en ons voor de toekomstige heerlijkheid
het onderpand wordt gegeven.

Gezegende maagd,
wees mij een helpster
aangezien ik zeer gekweld word.
Sta mij bij
nu en in het uur van mijn dood.

Johannes Brahms

Warum?

¹ Warum?
Warum ist das Licht gegeben
dem Mühseligen,
und das Leben den betrübten Herzen?
Warum?
Die des Todes warten
und kommt nicht,
und grüben ihn wohl aus dem Verborgenen;
die sich fast freuen und sind fröhlich,
daß sie das Grab bekommen.
Warum?
Und dem Manne, deß Weg verborgen ist,
und Gott vor ihm den selben bedeckt.
Warum?

² Lasset uns unser Herz sammt
den Händen aufheben
zu Gott im Himmel.

³ Siehe, wir preisen selig,
die erduldet haben.
Die Geduld Hiob habt ihr gehört,
und das Ende des Herrn habt ihr gesehen;
denn der Herr ist barmherzig
und ein Erbarmer.

⁴ Mit Fried' und Freud' ich fahr' dahin
in Gottes Willen,
getrost ist mir mein Herz und Sinn,
sanft und stille.
Wie Gott mir verheißen hat,
der Tod ist mir Schlaf worden.

Waarom?
Waarom is het licht gegeven
aan de zwaarmoedige,
en het leven aan de droefgeestige?
Waarom?
[En aan hen] Die op de dood wachten,
die maar niet komt,
en hem opgraven uit het verborgene,
die zich bijna verheugen en blij zijn
als ze hun graf vinden.
Waarom?
En aan de man, wiens weg verborgen is
en voor wie God de uitweg verspert.
Waarom?

Laten we samen met ons hart ook
onze handen opheffen
tot God in de hemel.

Zie, wij prijzen hen gelukkig,
die volhard hebben.
U hebt gehoord hoe standvastig Job was,
en u hebt gezien welke uitkomst de Heer bracht,
want de Heer is barmhartig
en een ontfermer.

In vrede en vreugde ga ik heen
zoals God het wil.
Getroost is mijn hart en mijn geest,
kalm en stil.
Zoals God mij heeft beloofd:
de dood is voor mij als slaap geworden.

¹ Job 3: 20-23

² Klaagliederen 3: 41

³ Jakobus 5: 11

⁴ Maarten Luther (1483-1546)

Joop Voorn

Ägyptisches Totengebet

Gewähre,
daß ich ein- und ausgehe in meinem Garten,
daß ich mich kühle in seinem Schatten,
daß ich Wasser trinke aus meinem Teich,
jeden Tag,
daß ich lustwandle am Ufer meines Teiches
ohne Unterlaß,
daß meine Seele sich niederlasse auf den Bäumen, die
ich gepflanzt habe,
daß ich mich erquicke unter meinen Sykomoren.

Jacques Arcadelt

Sanctus

Sanctus, Sanctus, Sanctus,
Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt coeli et terra
gloria tua.
Hosanna in excelsis.
Benedictus qui venit
in nomine Domini.
Hosanna in excelsis.

Agnus Dei

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona nobis pacem.

Egyptisch dodengebed

Sta toe
dat ik mijn tuin in en uit ga,
dat ik mij verkoele in zijn schaduw,
dat ik water drinke uit mijn vijver,
elke dag,
dat ik wandele langs de oever van mijn vijver
zonder ophouden,
dat mijn ziel neerstrijke op de bomen
die ik geplant heb,
dat ik mij verkwikke onder mijn vijgenbomen.

Heilig, heilig, heilig,
de Heer, de God der hemelse machten.
Vol zijn hemel en aarde
van jouw heerlijkheid.
Hosanna in de hoge.
Gezegend hij, die komt
in de naam van de Heer.
Hosanna in de hoge.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ont-
ferm je over ons.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ont-
ferm je over ons.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, geef
ons vrede.

Cappella Gabrieli

Sopranen

Hannelore Götz
Marion Koornneef
Eeva Pitkäranta
Beatrijs van der Poel
Hanneke Pot
Jowina Roelevink
Wilma Stolk
Elisabeth Zwaan-Thomsen

Alten

Marianne van den Beukel
Agnieszka Chabowska
Marijke Franken
Mieke Vissers
Ester van der Voet
Lianne Vreugdenhil

Tenoren

Theo Boersema
Marc Bökkerink
Cees Meijer
Arnold Quanjier
Ben Terstegge
Wim van den Tol

Baritons

Joachim Fuchs
Peter Hilton
Paul Jennen
Koen van Lee

Bassen

Bert Arends
Patrick Bossuyt
Ed Catijn
Ingo Homberger
Maarten Kuyt
Kees Zwaan

Dirigent

Maarten Michielsen